

Принц

Прохладно јесење јутро није спречило моју мајку да и тог дана, као и увек у цик зоре, крене празном Кнез Михаиловом улицом према Калемегдану...

Једино што је реметило јутарњу тишину у пустом парку била је шкрипа точкова колица... Потом кораци...

У сусрет јој је долазио младић са шеширом... На своје изненађење, у њему је препознала пријатеља мога оца, песника... Није га видела последњих шест месеци...

Срдачност је била помућена збуњеношћу... Мајка се питала откуда он тако рано на Калемегдану, с обзиром на то да је познато да песници пола ноћи проводе за кафанским столом, а другу половину над својим стиховима... Из пристожности, није поставила то питање, него неко сасвим банално:

– Шта има ново код Вас?

– Селим се у Загреб – рекао је – Данас путујем...

Још више пометена овом неочекиваном вешћу, моја мајка је промуцала:

– Али... Како? Зашто?

Уместо одговора, погледао је у колица...

– Молим Вас, разгрните завесицу... Желео бих да видим Вашу бебу...

И наместо добрих и злих вила, које се у бајкама над-
носе над колевку детета проричући његов усуд, надам-
ном је стајао Принц лично, и то Принц песника...

Али ја га нисам видела... Спавала сам блаженим
сном и мајка није успевала да ме пробуди...

– Узалуд је будим... – осмехнула се.

Неколико месеци касније, моје родитеље, као и чи-
тав Београд, згромила је вест да је „Принц песника“,
Бранко Миљковић, у ноћи између 11. и 12. фебруара 1961.
године, пронађен на периферији Загреба – обешен.

Тринаест дана пре тога, напунио је двадесет седам
година, написавши претходно песму за свој 27. рођен-
дан.

Месец дана раније, упутио је из Загреба последње
писмо пријатељу Петру Џацићу:

... Ја ћу љокушаџи да живим и даље, мада сам више
мрџав од свих мрџиваца заједно. Али ова ужасна љаџња
је љоследњи осџаџак оноџа шџио је у мени људско. Ако
њу надживим, не очекујџе од мене нишџиа добро. Али ја
не верујем да ћу је надживеџи.

„Фебруарско јутро, сада већ историја нашег сећања,
и већ у историји трагичних датума наше књижевно-
сти, обелоданило је призор несреће: песник стиха *И
дрво је рекло: немој. Јуџро моје бело...* изабрао је за раста-
нак начин песника *Les Chimères*, Жерара де Нервала.“,
написаће десет година касније Петар Џацић, у предго-
вору Миљковићевих изабраних песама.

Ту књигу, средином седамдесетих, када сам већ
кренула у гимназију, мој отац је све чешће узимао са

полице, кад кренемо на спавање... У то време сам, као и сва деца разведених родитеља, повремено „бежала“ код оца, кад се наљутим на мајку... Увукла бих се у једини кревет који је имао, а он би, пре него што се сме сти на троседу, ускликнуо, видно узбуђен:

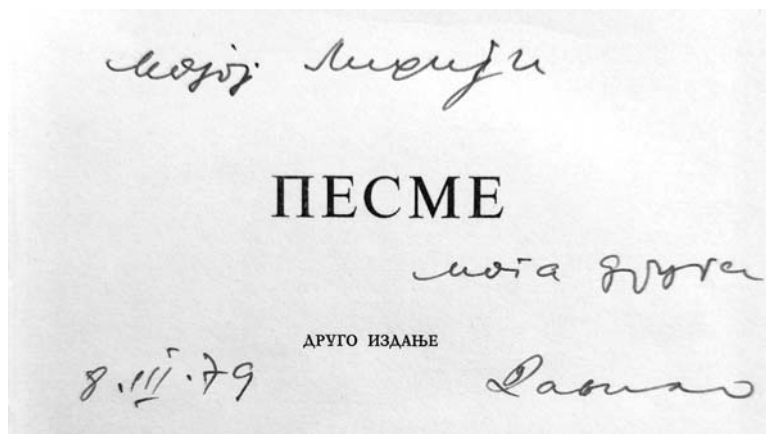
– Слушај ово, душице! Не разумем ништа, а сјајно је!!!

Мудросѝи, јачи ће ѝрви ѝосусѝаѝи!
Само ниѝкови знају шѝа је ѝоезија,
Крадљивци визија, нимало умиљаѝи,
Везани за јарбол лађе коју ѝраѝи
Подводна ѝесма јавом оѝаснија.
Онесвеѝћено сунце у зрелом воћу ће знаѝи
Да замени ѝољубац шѝо ѝеѝео одмара.
Ал нико ѝосле нас неће имаѝи
Снаѝу која се славујима удвара
Кад иѝо је ѝеваѝи и умираѝи.

7

Душе
Душе

За Осми март, пред мој деветнаести рођендан, отац ми је поклонио ту књигу...

Још веће изненађење приредио ми је три и по деценије касније, у зборнику текстова о Принцу песника, на крају свог сећања на Заплањског Орфеја:

* * *

Нагло и неочекивано, Црни Коњаник, онај из његових песама, отргао је Миљковића од нас.

Није га више било. Остала нам је његова Поезија.

8

Остала и траје у свима којима је његов стих мелем, утеха и нада. Па и у кругу мојих блиских пријатеља, и у мојој породици.

Црни Коњаник отео нам је и једног мени драгог човека. Зорана Новаковића. Био је у свету већ познат као инжењер роботике, доктор наука, зналац неколико европских језика. Био је мало старији од Миљковића у часу отмице. Имао је 39 година.

Његова супруга, моја Лидија, дала је да се у плочу од црног мермера, на Бежанијском гробљу, уреже:

*Љубави моја мртва а ипак жива
О све што прође вечност једна бива
И нема мене ал има љубави моје.*

Деда Мраз

Галина је умрла изненада, у Београду, 1994. године. Кажу да је имала малену кућу, без струје, на падини према Дунаву, иза које је гајила кромпир, шаргарепу и зелен, и хранила мачке и мачиће, своје и луталице...

Гаља Јанковић рођена је као Галина Тисјачнаја Паличко, у Кијеву, у племићкој породици, прве године Револуције.

Отац јој је био царски официр, па су убрзо после њеног рођења морали да беже пред бољшевицима. У том бекству, током којег су увек били гладни, доспели су у неки манастир кад јој је било три године...

Међутим, отац је пао у заробљеништво „петљуроваца“ и знало се да ће га убити. Мајка је узела Гаљу у руке и пошла да се с њим опрости, поневши арсеник који је дала мужу не би ли му скратила муке. Видећи је како плаче, стражар је понудио да јој за одређену своту новца пусти мужа. Тако је и било. Гаљин отац је изашао на слободу, отишао одмах на бојиште и никад се више није вратио...

Мајка је кренула даље у избеглиштво са Гаљом и њеном сестром, вагоном на коме је писало „шест коња или четрдесет војника“... Одједном, бољшевици су почели да пуцају, воз је нагло заочио. Гаљина сестрица је ударила главом у зид вагона и после седам дана умр-

ла. Нису стигли ни крст на гроб да јој ставе, само су заболи чело главе две укрштене борове гранчице.

Једна од успутних станица на путу у непознато била су Принчевска острва, поред Константинопоља, до којих су мајка и Гаља стигле бродом из Новоросијска, пристаништа на Црном мору. При укрцавању су им рекли: „Или ви или ваше ствари“. И тако су остале без ичега осим онога што су имале на себи... Кад се Гаља разболела, мајка није имала новца да плати лекара у Истанбулу, па му је дала свој капут од астрагана...

Последња станица путовања бродом била је Краљевина Срба, Хрвата и Словенца. Пристали су у Зеленику код Херцег-Новог и били смештени у огромну бараку испреграђивану ћебадима, у којој је иза сваког ћебета живела по једна породица...

Мајка никако није могла да нађе посао иако је завршила гимназију, говорила неколико страних језика, свирала клавир, умела да црта и везе... Спасло их је глади само то што је у Петрограду била завршила курс прве помоћи... У време када су стигле у Зеленику (родно место моје баке!), у Дубровачкој Ријечи је постојао санаторијум за руске рањенике, па су је одмах примили као болничарку. Али, тамо није смела да поведе са собом и дете... Морале су се раздвојити... Галину су сместили у хотел „Бока“ у Херцег-Новом, где је било прихватилиште за руску сирочад...

Касније су сви Руси из Зеленике пребачени возом у Србију, па су се Гаља и њена мајка обреле у Врњачкој Бањи, поново заједно.

Галина је доспела у Београд кад јој је било шест година. Живела је са мајком у насељу Губеревац, у баракама добијеним од Црвеног крста...

У време кад ме је отац први пут довео у Радио Београд, 1962, Галина је била уредник Радио школе за стране језике. А ја сам дуго била убеђена да је она по занимању глумица! Била је лепа, умела је дивно да прича, волела је децу, обожавала животиње... Била је чудна, била је другачија, била је посебна... По свом имену, по начину говора... И зато сам сваки пут кад ме отац поведе са собом на посао желела да видим Галину...

Наравно, најважнија посета Радију била је за Нову годину. У великој Каменој дворани, окупљена деца жељно су ишчекивала Деда Мраза. Међу њима и ја, седећи на очевим коленима... Када се појавио, са великим џаком пуних пакетића, усхићење је достигло врхунац. Али, било је потребно још мало стрпљења... Деда Мраз је деци, пре него што их обрадује поклонима, причао о свом дугом путу који је превалио да би стигао до нас... Сви су га слушали зажарених очију, отворених уста... Осим мене...

Видевши да сам се снуздила, мој отац се забриуно:

„Душице, шта ти је? Пар ти се не свиђа Деда Мраз?“

Плачним гласом сам одвратила:

„Пааа... свиђа ми се... Али... таатааа... То нијије Деда Мраз... То је... То је... – Галиииина!“

Рецензија

– Ево мале Лидије Данилове! – озарено узвикује чика Драган, при сваком нашем сусрету на Змајевим дечјим играма у Новом Саду или Фестивалу хумора за децу у Лазаревцу.

Тако је узвикнуо и онда када сам ушла у редакцију као новопечени писац и сарадник Радио Београда. Дошла сам на званични разговор са главним уредником Програма за децу... А он, уместо поздрава: „Ево мале Лидије Данилове!“ Плашила сам се да ме неће схватити озбиљно, али моје сумње су биле безразложне...

– Ушла си у план за '86. са две емисије на првом програму... А донећеш ми и два скеча за једну антологију... И неколико за „Весели уторак“... Обавезно да направиш књигу прича и то за „Златну грлицу“... Ако треба, помоћи ћу ти... А биће овде и једно упражњено место у дечјој редакцији, па да видимо за посао...

И поред тога, за њега сам заувек остала „мала“ Лидија, као што је он за мене увек био онај „чика“ Драган, који ми је поклонио књигу „Овде станују песме“, када сам имала три године...

У то време, док испијају јутарњу кафу у Радију, Драган с времена на време пита мог оца:

– Шта ради мала Лидија?
 – Засад боји цртеже у твојој књизи...
 – Шта јој читаш?
 – Ништа! Досадиле су јој бајке о Пепељуги, Снежани и Црвенкапи...

– И како си се снашао?
 – Недавно, носећи је на рукама од Старог Сланкамена, у који смо допутовали бродом у сумрак, до Новог у коме живе женини родитељи, почнем да јој причам неке нове приче... О поткованој жаби, муви без главе, невољама због кљуна, деци великог цвета...

– Шта кажеш!? Одакле ти то?
 – Измислио!
 – Одлично! Напиши то за радио! Обавезно!

Кад су се приче намножиле, Драган је добио нову идеју:

– Дачо! То ти је готова књига! Дај рукопис „Младом поколењу“, а ја ћу да ти напишем рецензију!

Међутим, због временске стиске у коју је запао због бројних обавеза, Драган није стигао да напише рецензију на време, па је предложио мом оцу:

– Напиши ти сâм тај текст и предај у моје име!

Када се коначно појавила прва књига за децу Данила Николића „Пут за пријатеље“, на коју је Драган већ и заборавио, захвални аутор му је одмах однео један примерак, са посветом... Она рецензија била је објављена као поговор, са потписом Драгана Лукића!

Неколико дана касније, Драган, с малим прекором у гласу, рече у пролазу мом оцу:

– А ти, бре, Дачо, ништа не кажеш како сам те нахвалио у оном мом поговору!!!

Букеѝ

Кад год би ми отац рекао: „Данас идемо код чика Вељка!“, ја бих поскочила од радости. А то је било због цвећа. Иначе би ми било досадно. Чика Вељко није имао децу, ни унукe. У његовој кући није било играчака ни животиња, већ само неких скупоцених ствари, које нисам смела да дирам. Мој тата и он водили су увек неке дуге, мени неразумљиве разговоре...

И зато би чика Вељко рекао: „Иди ти са тетка Маром у башту и набери цвећа за твоју маму.“ А башта је била као из бајке и у њој је расло цвеће какво никада нигде нисам видела после тога... Провидних, тананих латица, разних боја, које су подрхтавале при најмањем дашку ветра. Тетка Мара и ја смо пажљиво брале то цвеће и правиле велики шарени букет за моју маму.

Повратак кући био је права мòра! Увек сам била испуњена истом стрепњом да ће од трузкања старог расклиманог аутобуса нежне латице отпасти и да цвеће неће стићи до маме...

И данас видим себе како грчевито стежем букет, седећи у очевом крилу, и сваки час заустављам дах од страха, на дугом путу од Дедиња до нашег солитера у

подножју Звездаре... И тако сваки пут... Осим оног зимског дана, без цвећа...

На коленима сам, уместо букета за маму, држала књигу *Прејелица у руци*, коју ми је чика Вељко поклонио, да читам кад порастем... Нешто је написао на првој страни и тата ми је, чим смо ушли у аутобус, то прочитао...

16

Милој кћерци,
грајој Данила Николића
чика Вељко Пејровић
Београд, 3. II 1964.

Три године касније, зашавши у девету деценију живота, чика Вељко је пошао у потрагу за својом мајком, коју је изгубио давно, неколико недеља након рођења...

Али ту се не завршава прича о чика Вељку и тетка Мари, њиховом дому и рајској башти... Крај је испишан, 50 година касније, на једној страници Википедије:

Мара Пејровић, њејова сујруја, ѿошћујући жељу Вељка Пејровића, завешћала је граду Београду све културно-историјске вредности које су ја у њиховој кући за живота окруживале. Ту су, пре свега, рукописи, прејиска и библиотеке Вељка Пејровића, зајим уметничке слике, стилски намешћај и предмети применене уметности.

Лејати још увек није ојворен за јавности, збој недошћајка средштва за агајћаацију ѿородичне куће, шакоће ѿоклоњене Граду, за музејску намену...

А цвеће?

Вељко Петровић

ПРЕПЕЛИЦА У РУЦИ

И ДРУГЕ СЛИЧНЕ ПРИПОВЕТКЕ

Милој Радерзи
брата Јована Криволића
Београд, 3. 11. 1964. Злата Радерзић

ПРОСВЕТА — БЕОГРАД

Стиан 62

18

„Немој толико да скачеш! Сметаш чика Душку док пише!“

То није било тачно. Да јесте, он би ми сâм то рекао.

„Добро. Идем да му се извиним.“

Ни то није било тачно. Стрчала сам са осмог на седми спрат само због Аћима.

Застала сам на тренутак испред врата да проверим колико сам слова научила... Р-А-Д-О-В-И-Ћ... Радовић!

Ушла сам... „Ми смо сви у згради држали врата откључана и улазили једни код других без куцања...“, рекла је, много година касније, моја најбоља другарица Маргита.

И то је било тачно.

Аћим је, као и увек, седео на ивици чика Душковог писаћег стола. Престала сам одавно да тражим одобрење да се играм са њим. Као што сам престала да се хвалим пред осталом децом том игром. Ионако ми нико није веровао. Ћутке сам га узимала у наручје, и без речи касније враћала на његово место...

Једног дана, чика Душко је на разстанку рекао нешто неочекивано:

– Водим те вечерас у град, ако се мама и тата сложе... У једну продавницу играчака... Да изабереш шта ти се свиђа...

Моји родитељи нису хтели ни да чују да пођемо без њих. Ужаснули су се при помисли шта ће петогодишње дете одабрати кад се нађе у препуној продавници играчака. Зато су кренули са нама, што се мени и чика Душку није нимало допало. Претходно су ме више пута опоменули да пазим шта радим... Успут су, колико сам схватила, опомињали и њега...

Ишли смо пешке ка Безистану, у коме се у то време, поред биоскопа „Козара“, налазила једина продавница дечјих играчака. Застали смо испред излога и чика Душко је рекао:

– Вас двоје ћете остати овде, а нас двоје ћемо ући... Нека буде као што сам обећао...

Заборавила сам истог тренутка све опомене родитеља, занесена чаролијом... Око мене су биле лутке, лопте, меде, пајаци, колица, коцке... Тротинети, ролшуге, аутомобили, бицикли...

– Одабери слободно оно што ти се највише допада... Што би волела да имаш... Купићу ти што год пожелиш...

Помно сам разгледала играчке и на крају рекла:

– Ја желим... само њу... Ону малу наранцасту рибицу...

Неколико година касније, Радовићи су се преселили у други стан, а крпена рибица на ретровизор наших кола...

Остала је књижица *На слово на слово*, са две сингл плоче, речима песама и фотографијама из серије... Мића и Аћим, Боле из бурета, Кеса Деса, кеса Милеса и кеса Агнеса... Остала је лонгплејка *Кайеџан Џон Пилфокс*, његови гусари и лепојке из Хаване... Остала је књига песама о страшном лаву, плавом зецу, разбојнику Кађи и принцези Нађи...

Нисам више виђала чика Душка, али сам чула да увек пита за мене, кад год сретне мога оца... Неким на-

рочитим гласом, као да очекује неку одређену вест. Не знам шта му је мој отац одговарао. Сигурно не истину: да идем у гимназију, да сам почела да пушим, да бежим са часова, да имам двојку из српског...

Вероватно му је лакнуло кад је коначно имао шта да каже: „Уписала је књижевност!“ Или четири године касније: „Дипломирала је!“ Али то није дочекано са одушевљењем... То очигледно није било оно што је чика Душко очекивао да чује о мени...

Не знам је ли ме беспослица и досада или нешто друго ускоро нагнало да потражим у свом писаћем столу приче за децу које сам годинама писала и одлагала на дно фиоке...

И кад су ми јавили из Радио Београда да ће три моје приче бити емитоване у једној емисији за децу, прва мисао ми је била да морам рећи чика Душку да слуша... Замишљала сам га како седи крај радио-апарата и загонетно се осмехује...

Али ја га нисам назвала... Отац ме је спречио... Рекао ми је да је Душко болестан и да се стрпим док му не буде боље...

Али тај дан није дошао...

Остала је књига О њлакању...

ДРАГОЈ ЛИДИЈИ,
ЗА УСПОМЕНУ НА
СЕДМИ СПРАТ И
СТАН 62

МАЛИ МИЛОШ

*они за којима њлачемо
неће никада сазнаћи
колико смо их волели*